

Fakta om vargangrepp på människor

Källa: The Wolf Trust i Storbritannien, med deras tillstånd för Svenska Rovdjursföreningen att offentliggöra en översättning.

Innehållsförteckning

1. Inledning
2. Angrepp på människor
3. Linnell-rapporten
- 3a. Olika slag av angrepp
- 3b. Resultat
4. McNay-rapporten
5. Förklaringar till vargangrepp
6. Jämförelser med andra faror
7. Slutsats
8. Referenser

1. Inledning

Ytterst få människor har någonsin sett en varg och ännu färre har mött en vild varg. Ändå har människor föreställningen att vargar är farliga. Visst är det så att vargar klarar att nedlägga snabba och kraftfulla djur som bison och myskoxar, så en människa skulle vara en lätt match. I Hollywood-filmer ses vargar attackera människor och åtskilliga är de folkliga berättelser som förtäljer om angrepp av ylande, blodtörstiga vargar:

den resande som skyndar hemåt i sin släde i den mörka vinternatten omringas och attackeras av glupande vargar...

barnet som en kväll samlar ved i skogen står plötsligt öga mot öga med en väldig morrhande varg...bara blodiga klädtrasor återstod...

Hur vanligt är det att vargar verkligen angriper och dödar människor – och varför? Låt oss försöka hitta några svar.

2. Angrepp på människor

Besten i Gévaudan

En av de mest uppseendeväckande berättelserna om vargangrepp kommer

från 1700-talets Frankrike. En varg som gick under benämningen ”Besten i Gévaudan” anklagades för att ha dödat över hundra människor, varav den delvis åt av flera, och skadat ytterligare femtio vid över tvåhundra tillfällen.

Dessa händelser väckte på sin tid en enorm uppmärksamhet och är en av de bäst dokumenterade redogörelserna för vargangrepp på människor. Historien återges inte sällan – gärna i mer eller mindre utbroderad form – i böcker och filmer:

”The grim wolf stalked across the land, a form of death, invulnerable himself, and all his trail was red with human blood.” Seton 1937

Gévaudan

Händelserna ägde rum under en treårsperiod med början år 1764 i ett område på 700 kvadratkilometer i distriktet Auvergne i södra Frankrike, ett bergrikt småbrukslandskap. Lokalbefolkningen var skräckslagen till följd av vad som skedde. Inte bara jägare försökte spåra och döda vargen, utan man inkallade armén för att genomsöka området och t.o.m. adeln anmälde sig som frivilliga.

Ett flertal vargar dödades i området under årens lopp, men angreppen på människor fortsatte. Slutligen dödades två vargar som båda påstods vara Besten i Gévaudan. De beskrevs som ”ovanligt stora” och med en färgteckning i pälsen som skilde sig från vad som var vanligt bland vargar. Personer som hade klarat sig med livet i behåll identifierade den första vargen som Besten, att döma av sår på dess kropp som personerna hade tillfogat den då de försvarade sig. Men även den andra vargen identifierades som Besten sedan man funnit rester av människa i magen på den.

Olika uppfattningar

Vi kommer sannolikt aldrig att finna sanningen kring Besten i Gévaudan och vad som verkligen hände. Frågorna är t.ex.: Var Besten verkligen en varg? Var det samma djur som låg bakom alla angrepp på människor, eller fanns det flera?

Storleken och pälsens färg hos de båda djur som antogs vara Besten ledde till misstankar om att det inte handlade om riktiga vargar utan om s.k. varghybrider, dvs en blandning mellan varg och lokala herdehundar. Men skulle något helt annat djur kunna ligga bakom angreppen, kanske en hyena som rymt från ett zoo? Några av dödsfallen kan t.o.m. ha handlat om mord. Var en 1700-talets seriemördare i farten?

Många som genom åren forskat kring Besten tror att de två djuren med annorlunda päls i själva verket var varghybrider och att ett eller flera djur sannolikt låg bakom många av dödsfallen.

Utredning av påstådda vargangrepp

I äldre tider blev påstådda vargangrepp på människor aldrig ordentligt undersökta i anslutning till händelsen så att man kunde verifiera vad som verkligen hade hänt. I våra dagar skulle sådana händelser bli föremål för omfattande polisutredning. Man skulle genomföra en grundlig undersökning på platsen för händelsen för att samla så mycket bevismaterial som möjligt; den döda skulle obduceras; blod på kläderna analyseras; spår och avtryck av fötter och tassar mätas; hårstrån funna på kroppen undersökas i mikroskop; vittnen sökas och intervjuas för att få en bestyrkt oberoende bild av vad som egentligen hände, och en omfattande rapport upprättas.

Vad kan vi då dra för slutsatser av påstådda vargangrepp om det inte finns någon ordentlig dokumentation? En del av de händelser som rapporterats kan verkligen vara vargattacker, andra är mer tveksamma och en del kan vara oriktiga. Rapporter om såväl historiska händelser som sådana som inträffat i mer närliggande tid måste utvärderas grundligt och bedömas, annars har vi svårt att avgöra sanningshalten. Lyckligtvis har vi två nyligen publicerade undersökningar som har gjort just detta och de framstår som banbrytande forskningsinsatser i sitt omfång och djup:

- Linnell-rapporten (Linnell et al 2002)
Detta är den första uttömmande och detaljerade forskningsrapporten kring rapporterade angrepp på människor av vilda vargar. Rapporten omfattar hela världen, från Nordamerika till Europa och Indien, Kina och Japan.
- McNay-rapporten (McNay 2002)
Denna rapport redogör för ett antal fall av möten mellan människor och varg i 1900-talets Alaska och Kanada, där nästan hälften av världens vargar finns.

Låt oss titta på båda rapporterna.

3. Linnell-rapporten

Samlade forskarinsatser

Linnell-rapporten (Linnell et al 2002) är sammanställd av 18 forskare från ett flertal länder, som plöjde igenom dokument från 1500-talet till början av 2000-talet. Forskarna tog också del av opublicerade muntliga berättelser från åtskilliga kontakter med jägare, skogsmän och andra runt om i världen. Översättningar till engelska gjordes från spanska, franska, tyska, italienska, polska, norska, svenska, finska, estniska, lettiska, litauiska och ryska.

Men innan dokumenten kunde tolkas var man tvungen att ta ställning till ett flertal problem. Följande exempel illustrerar svårigheterna i att på ett korrekt sätt bedöma uppgifter om vargangrepp.

- **Problem: Att identifiera arten**

Ett av problemen var huruvida människor kunde identifiera den djurart som låg bakom attacken. Folk kan inte alltid identifiera rätt art och vargar kan förväxlas med andra djur, särskilt hundar (*Canis lupus familiaris*). Angrepp på människor av hundar är mycket vanligare än av vargar. För att komplicera saken ytterligare, kan hundar hybridisera med vargar. Är sådana hybrider vargar eller hundar, ingetdera eller bådadera? I Nordamerika kan förväxling lätt ske med coyote (*Canis latrans*) och i Asien med schakal (*Canis aureus*).

- **Problem: Vargar är asätare**

Människor försvinner och kropparna återfinns så småningom delvis uppätta av djur. Men hade de dödats av vargar eller hade vargarna funnit de döda kropparna och ätit av dem?

John Millovich var en 60-årig trapper i Alaska. En dag år 1933 hittades hans döda kropp, delvis äten på, omgiven av vargspår i snön utanför hans koja i skogen. Hade han dödats av vargar eller dött en naturlig död, t.ex. genom en hjärtattack, och sedan blivit till föda för vargarna? (Linnell et al 2002:9)

- **Problem: Falsa påståenden**

Hur bedömer man ett fall då man inte kunnat finna någon död kropp? En ung kvinna i det kommunistiska Polen försvann och hennes tillhörigheter hittades, bitna och blodiga. Polisen drog slutsatsen att eftersom det fanns vargar i området så måste hon ha dödats av dem. 40 år senare återvände hon till Polen. Hennes pojkvän hade smugglat henne till Väst och täckt hennes spår så att hennes familj inte skulle bestraffas av myndigheterna för hennes avhopp. (Linnell et al 2002:9)

Detta var några av de problem forskarna stötte på. Om en händelse inte undersöks ordentligt i direkt anslutning till att den har hänt och återges på ett korrekt sätt, kan det vara omöjligt att bedöma sanningshalten.

Forskarna var därför tvungna att tillämpa stor försiktighet när de skulle ta ställning till rapporter om vargangrepp.

Tre orsaker till vargangrepp

Det gällde också att undvika en subjektiv tolkning av vad ett angrepp är. Forskarna definierade därför ett angrepp som tillfällen då offren slogs

ner, revs eller betts eller dödades. Sedan urskiljde de tre huvudsakliga orsaker till vargangrepp.

- Rabid attacks: vargar som har infekterats av rabiesvirus och utvecklat sjukdomen.
- Predatory attacks: oprovocerade angrepp där vargar tycks ha uppfattat människan som ett byte.
- Defensive attacks: då vargar har provocerats av människor till att angripa. Denna kategori inbegriper också investigative attacks, dvs när en varg är nyfiken och blir överraskad.

Låt oss betrakta de olika kategorierna lite mer i detalj.

3a. Olika slag av angrepp

Linnell-rapporten urskiljer tre typer av vargangrepp: rabid, predatory och defensive.

1. Rabid attacks

Rabies är en virusinfektion i centrala nervsystemet och är dödlig när den har utvecklats. Virus sprids genom att bäraren av virus biter ett djur eller en människa. Det överförs genom bärarens saliv till såret efter bettet och förs därifrån vidare till hjärnan.

Bärare av rabies

Rabies var förr spritt över hela Europa och hundar var de främsta bärarna av sjukdomen. Men förbättrad hundhållning och vaccination gjorde under 1900-talet hundar i stort sett ofarliga. Men i Indien och andra länder i Tredje världen är hundar fortfarande de främsta bärarna.

Den främsta bäraren av rabies i dagens Europa är rödräven (*Vulpes vulpes*). Till följd av omfattande vaccinationsprogram för Europas rödrävar, drar sig nu sjukdomen tillbaka österut. Sålunda har antalet fall av rabies i Europa minskat. I USA är de viktigaste bärarna av rabies skunken (*Mephitis mephitis*) och tvättbjörnen (*Procyon lotor*).

Skogen i Lorges

Ett dramatiskt exempel på en väldokumenterad attack av en rabiessmittad varg kommer från skogen i Lorges i Frankrike år 1851 (de Beaufort 1988). Vargen löpte amok 45 km under sju timmar, genom nio byar och bet 41 människor, av vilka 14 dog i rabies. Vargen bet också nära 100 djur och många av dem dog sannolikt också av rabies.

Vargangreppet i Lorges är typisk för många berättelser i Eurasien om vargangrepp av rabiessmittade vargar. En ensam varg löper amok flera kilometer och biter många människor och djur på vägen.

Offren för rabies

En härlig rabiessmittad varg, som den i Lorges Forest, blir väldigt snart förlamad och dör, om den inte hinner skjutas först.

Nuförtiden kan man med framgång behandla personer som smittats av rabies genom anti-rabies serum, förutsatt att man sätter in behandlingen tillräckligt tidigt. Trots detta dödar rabies fortfarande mellan 40 000 och 70 000 människor om året (WHO 2001), huvudsakligen i Tredje världens länder där det kan vara svårt att komma under vård.

2. Predatory Attacks

Rabid attacks upprör känslor, men det är predatory attacks, när offren försvinner och sönderslitna kroppsdelar eller blodiga klädstrester hittas, som allra mest chockerar och skrämmer människor.

Bakom rabid attacks ligger en ensam varg en enda dag. Predatory attacks däremot utförs av en ensam varg eller av flera i en flock. En rabiessmittad varg biter och springer från platsen, men en predatory attack fullföljs och offret kan få stora skador. En rabiessmittad varg äter aldrig av offret, till skillnad från vid en predatory attack. Om offret dödas kan vargen/vargarna äta av kroppen på platsen eller flytta den till någon annan plats. Predatory attacks kan ske under en viss tidrymd, t.o.m. under ett antal år, till dess att vargen eller vargarna i fråga är döda. I tabell 3 nedan jämförs olika slag av vargangrepp.

Vimianzo

Besten i Gévaudan (se ovan under 2. Angrepp på människor) är det mest kända exemplet på en predatory attack.

Ett annat exempel är händelserna i Vimianzo i Spanien (Linnell et al 2002:22). Sex barn angreps under åren 1957-1959 och två av dem dog. Angreppen upphörde efter att två vargar hade dödats.

3. Defensive Attacks

Om en varg provoceras tillräckligt mycket kan den gå till angrepp för att försvara sig. Defensive attacks kan drabba herdar och jägare när de tränger en varg så att den inte kan fly och försöker döda den med olika slag av tillhyggen. Eller om man gräver fram valpar ur en lya och de vuxna vargarna kommer tillbaka.

En herde i Leon i Spanien grävde år 1983 ut en varglya för att komma åt valparna, när hans båda hundar trängde upp en vuxen honvarg. Herden försökte döda vargen genom att kasta stenar på den, men hon gjorde ett utfall mot honom, bet honom i ansiktet och sprang iväg (Linnell et al 2002:23).

Ett annat slags defensive attack är när en varg går fram mot en människa, som är omedveten om vargen. Om personen gör en häftig rörelse kan vargen bita honom i armen innan den flyr. Karakteristiskt för defensive attacks är att de inte fullföljs av vargen, som snabbt drar sig undan eller ganska lätt kan skrämmas iväg.

Tabell 3 Sammanfattning av olika slag av angrepp

	Rabid attack	Predatory attack	Defensive attack
Sätt att angripa	Biter och flyr	Fullföljer	Biter och flyr
Vargens avsikt	Har blivit galen	Söker föda	Vill komma undan
Varaktighet	Enstaka dag	Återkommande under en tid	Enstaka dag
Orsak	Rabiesvirus	Tanklöst mänskligt uppträdande	Provocerad eller skrämmd av människor
Utgång	Vargen dör eller skjuts	Vargen skjuts eller kommer undan	Vargen skjuts eller kommer undan

3b. Resultat

Resultat i ett nötskal

Vad kan vi få ut av Linnell-rapporten? Den stora majoriteten av angrepp på människor med dödlig utgång gjordes av rabiessmittade vargar. Man fann få predatory attacks med dödlig utgång – ingen i Nordamerika. Inga människor har dödats vid defensive attacks. Vid en genomgång av dokument från de senaste 50 åren kunde man bara finna 17 fall då människor dödats i Europa och Ryssland och inget fall i Nordamerika.

1. Rabid Attacks

Den stora majoriteten av angrepp på människor gjordes, enligt Linnell-rapporten, av rabiessmittade vargar. Rabies har två faser: en lugn fas då djuret är onormalt slött och en våldsamma fas när djuret rusar omkring i vilt raseri. Det verkar som om den våldsamma fasen kan vara särskilt intensiv hos vargar. Rabiessmittade vargar, som har styrka och förmåga att springa snabbt, kan förflytta sig långa sträckor och bita alla som råkar komma i deras väg.

Linnell-rapporten förmodar att Besten i Gévaudan troligen inte var rabiessmittad. Ingen av de överlevande utvecklade rabies, vilket några säkerligen skulle ha gjort om Besten hade burit på sjukdomen. Dessutom åt Besten av flera av sina offer, men rabiessmittade vargar äter inte sina offer.

2. Predatory Attacks

Forskarna fann ett antal rapporter om predatory attacks i Europa, huvudsakligen barn och i mindre utsträckning kvinnor. Det största antalet rapporter kommer från tiden före år 1900 i Frankrike, Ryssland, Estland och norra Italien.

Intressant nog fann forskarna att predatory attacks är sällsynta i Europa på 1900-talet, trots bättre skriftliga källor och den lättare tillgång till källorna som nya tekniker medför. Vidare, som framgått ovan, kunde man bara finna rapporter om 17 människor som dödats av vargar i Europa och Ryssland under de senaste 50 åren och inga alls i Nordamerika.

Child Lifting: Medan antalet predatory attacks i Europa har minskat avsevärt det senaste århundradet, rapporteras sådana sporadiskt i Indiska tidningar idag. Dessa angrepp på små barn brukar betecknas child lifting (ung. barnarov).

Child lifting kan spåras tillbaka åtminstone till 1800-talet, men inte förrän under de senaste åren har forskare gjort undersökningar i fält. Enligt Rajpurohit (1999) är det sällsynt att vargar attackerar barn, men vissa attacker kan vara allvarliga. I den indiska delstaten Bihar angreps sextio av åttio barn från 63 byar av vargar, från 1993 till 1995.

Ytterligare en allvarlig episod beskrivs av Jhala et al (1997), när 76 små barn från fler än 50 byar i Uttar Pradesh, i norra Indien, angreps under en sju månadersperiod år 1996. Över femtio av barnen dog. Flertalet av offren tillhörde de allra fattigaste grupperna: Över hälften hade bara sin mamma som tog hand om dem och barnen var fler än tamdjuren, vilka av livsnödvändighet värderades högre och vaktades bättre än barn.

Under omständigheter som dessa elimineras många vargar för att få ett slut på angreppen.

Nordamerika: Som tidigare nämnts kunde Linnell-rapporten inte finna några vargangrepp med dödlig utgång i Nordamerika. Miljoner människor besöker nationalparker där det finns vargar, kommer gärna tillbaka år efter år och ingen har någonsin blivit dödad av en icke rabiessmittad varg. Men under de senaste hundra åren har det i Nordamerika skett ett antal angrepp av icke rabiessmittade vargar, vilka lett till att människor skadats. Dessa behandlas i McNay-rapporten i nästa avsnitt.

3. Defensive attacks

Forskarna kom fram till att vargar sällan attackerar när de provoceras. Om det sker biter de eller nafsar utan att orsaka allvarlig skada. Till och med om man gräver upp valpar ur en lya verkar vargarna förvånansvärt nog inte våga försvara dem mot människorna.

Det är ett av de stora mysterierna med vargar varför ett så kraftfullt djur inte vågar gå till motangrepp när människor hotar deras valpar. Forskarna hittade många rapporter från herdar och fångstmän, som berättade hur de helt enkelt dödade vargar, som de hade trängt in i ett hörn, med olika sorters tillhyggen och var helt säkra på att vargarna inte skulle våga angripa dem.

4. McNay-rapporten

Bakgrund

Ett vargangrepp på ett barn i Alaska år 2000 förorsakade upprörda diskussioner kring vilken fara vargar utgör. Ännu fanns det ingen särskilt omfattande forskning i Alaska kring vargangrepp. Dessa två faktorer fick McNay (2002) att upprätta en lista över möten mellan vargar och människor från år 1900 i Alaska och Kanada. Han tog också med Minnesota där flertalet vargar söder om Kanada finns.

McNays syfte var att förstå attacker av icke rabiessmittade vargar och annan närkontakt mellan vargar och människor (dvs predatory och defensive attacks) samt att i slutändan komma fram till hur dessa situationer bäst hanteras.

För att få fram data ringde eller mejlade McNay till lokala myndigheter i hela USA och Kanada för att få kontakt med folk som kände till möten mellan vargar och människor. Genom att följa en stor mängd ledtrådar

kunde han finna människor med förstahandsinformation och gräva fram rapporter och artiklar.

Ice Bay

Den händelse som fick McNay att starta sina efterforskningar, och ett av de allvarligaste tillbudena i Nordamerika, var attacken vid Ice Bay i Alaska.

En vårdag lekte två pojkar, sex och nio år gamla, bakom sin skola vid ett ensligt beläget skogsarbetarläger. En varg kom fram ur skogen, morrade och visade tänderna. Pojkarna sprang, men den ene snubblade och bets flera gånger av vargen. I detta ögonblick kom andra människor till hjälp och kastade stenar på vargen och skrek åt den. Vargen försökte dra pojken med sig in i skogen men tappade honom. En hund (labrador retriever) kom emellan pojken och vargen och vargen försvann. En kort stund senare gick en av pojkarnas pappa in i skogen, jagade fram vargen från dess gömställe och sköt den.

Vargen var en femårig hane vid god hälsa, som hade fått ett sändarhalsband fyra år tidigare 16 mil bort. Den hade syns vid lägret året innan men drog sig undan när någon närmade sig den. Vargen sågs i lägret några dagar före attacken, mindre rädd för människor men aldrig aggressiv mot någon. Pojken blev återställd efter sjukhusvistelse.

Två andra händelser beskrivna i McNay-rapporten, den oroväckande incidenten på Vargas Island och det betydligt mindre allvarliga fallet med Stuart Jansson, en trapper från Manitoba, återges under nästföljande avsnitt: Förklaringar till varangrepp.

Resultat och slutsatser

McNay fann och undersökte åttio vargmöten i Nordamerika. (Några av dessa var vargar som fångats i forskningssyfte och några hade rabies.) Endast i sexton fall blev människor skadade. Ingen livshotande men i sex fall var skadorna allvarliga.

Även om den inte är helt uttömmande så ger McNay-rapporten en fingervisning på åtminstone antalet predatory attacks som kan spåras och närkontakter med människor i Nordamerika under 1900-talet. Dessutom kan rapporten, om man närmare studerar omständigheterna vid varje tillfälle, ge oss en bättre förståelse för bakomliggande orsaker till predatory attacks och hur vi hanterar dem.

5. Förklaringar till vargangrepp

Vi kan börja försöka förstå vargattacker genom att dela in dem i tre grupper: Rabid attacks, predatory attacks och defensive attacks.

1. Rabid attacks

Rabiessmittade vargar är galna och kan inte agera på annat sätt än de gör. De löper amok och att de biter andra djur är virusets sätt att infektera nya värdar och fortplanta sig.

2. Predatory attacks

Det är svårare att förstå orsakerna bakom predatory attacks; ett antal olika faktorer verkar vara inblandade.

Vargar som husdjur och varg/hund-hybrider

Att föda upp vargar, björnar och rävar hemma förekom under århundraden i delar av Europa och vissa vargar korsades med hundar för att användas vid jakt (Rootsi 2001). Sedvänjan daterar sig åtminstone tillbaka till Karl den Store (800-talet).

Det ligger nära till hands att anta att personer som höll vargar var ansvariga för åtminstone en del angrepp på människor när de tappade kontrollen över djuren och att en del angrepp gjordes av deras varg/hund-hybrider. I Estland till exempel, visade det sig att en del vargar, som sköts för att de misstänktes ha dödat människor, hade halsband, vilket tyder på att de var förrymda (Rootsi 2001).

Kraftigt förändrad miljö

Linnell-rapporten utmålar en utarmad 1800-tals miljö i Europa som bäddade för predatory attacks:

- På grund av ohämmad jakt, kalhuggning och intensiv betning från tamdjur finns det få naturliga bytesdjur. Vargar tvingas därför livnära sig på tamdjur och avfall. (Denna situation befann sig vargarna i Italien och Spanien fortfarande i ända in på 1970-talet.)
- Fattigdomen är utbredd och det finns ett stort antal barn utan tillsyn.
- Flertalet fåraherdar och vallpojkar/flickor är barn som går hela dagarna med djuren utan någon uppsikt från vuxna. Barn går också omkring för att samla ved och ätliga växter.
- Eftersom boskap och ätbart avfall finns nära människor förknippar vargarna denna föda med barn och människor i allmänhet.

Allt är på plats. Det enda som behövs nu är en varg.

- En varg närmar sig några små ensamma barn och lär sig att de kan fångas lätt. Kanske är vargen skadad på något sätt, sårad av gevär eller sax, tvingad att söka lättfångade byten, eller kanske är den bara nyfiken. Men väl attackerad blir människan ett alternativt bytesdjur.
- När en varg får denna erfarenhet och om den lever i en flock, kan beteendet spridas till andra flockmedlemmar.
- Angreppen på människor är sporadiska och få, då vargarnas föda inte enbart består av människor.

Child lifting

I Linnell-rapporten och av Jhala (2000) förklaras de fall av child lifting som förekommit, genom den ovannämnda teorin om en utarmad livsmiljö.

Vargarna i Indien levde tidigare av vilda bytesdjur, men människor har i stor utsträckning utrotat dessa genom jakt. Nu är vargarna tvingade att leva på tamboskap vilket fört dem närmare människorna, särskilt de många barnen utan tillsyn. De delar av Indien där child lifting förekommer idag liknar i mycket Europa i gångna tider.

Minskning av vargangrepp i Europa

Nittonhundratalet förde med sig bättre dokumentation och lättare tillgång till data än någonsin tidigare. Man borde därför kunna vänta sig att finna uppgifter om fler vargangrepp, inte färre. Så vad kan vara förklaringen till den uppenbara minskningen av vargangrepp (rabid och predatory) i 1900-talets Europa?

Linnell-rapporten framkastar ett antal orsaker, som tillsammans kan förklara minskningen av vargangrepp.

- Vargar i Europa utrotades i början av 1900-talet, eller reducerades i antal i stora områden, så antalet vargar är lägre och utbredningen mindre.
- De verkligt aggressiva vargarna var de mest närgångna och blev därför de som i första hand sköts vilket gjorde att de som blev kvar var skyggare och höll sig på avstånd från människor – det naturliga urvalet.
- Utbredningen av rabies minskade, så det finns färre rabiessmittade vargar.

- Antalet fåraherdar och vallpojkar/flickor har minskat.
- Människor har flyttat från landet in till städer, så färre människor löper risken att angripas.
- Att hålla tama vargar eller varg/hund hybrider, som i äldre tider kan ha varit orsak till många dödsfall, är nu mindre vanligt i Europa än tidigare.
- Slutligen, efter att bestånden varit jagade i botten, ökar åter vargens vilda bytesdjur. Eftersom det finns fler vilda byten har vargarna mindre behov att närma sig bebyggelse, och soptippar och komma i kontakt med människor.

Tillvänjning (habituering)

Trenden går mot att återställa förstörda miljöer i Västeuropa, Nordamerika och på andra ställen, även om utarmning av miljön fortfarande är ett stort bekymmer. Men även i ekologiskt rika miljöer finns ett problem – tillvänjning eller habituering.

Tillvänjning innebär att vargar förlorar sin rädsla för människor och kommer för nära. Tillvänjning kan orsakas av att människor lockar till sig vargar, i synnerhet genom att erbjuda dem föda, eller när man inte skrämmer iväg vargar tillräckligt eftertryckligt.

Det idiotiska i att mata vargar och att tillåta dem att vänja sig vid umgänget med människor blir tydligt i fallet Vargas Island, som beskrivits i McNay-rapporten. Ön ligger inte långt från Vancouver i British Columbia.

Vargas Island: Denna allvarliga händelse understryker problemet med tillvänjning. Tragedin blir än mer tankeväckande då man ser de fina bilderna på de utpekade vargarna, som togs ett par dagar för den ödesdigra händelsen. Bilden, i McNay-rapporten, togs av Jacqueline Windh, en naturfotograf som hade paddlat kajak till ön.

När hon gick längs stranden mötte Windh en han- och en honvarg. Hopkrupen för att ta bilder höll hon ut en hand mot vargarna och honan närmade sig. Vargen nosade på handen och nafsade försiktigt, kanske för att se om hon höll fram mat, vilket inte var fallet. Senare närmade sig hanen också och bet, mindre försiktigt, på en rem i hennes klädsel och nafsade på hennes tår som stack ut ur sandalerna (snacka om blodtörstiga vargar!).

Vargarna uppehöll sig i närheten de närmaste dagarna, ibland lekte de och försökte sno åt sig saker från Windhs läger, men de fick ingen mat. När de blev för påfrestande och ohanterliga måste hon driva bort dem genom att kasta stenar mot dem.

Ett par dagar senare anlände några campare och två av dem sov utanför tältet på natten. En vaknade vid midnatt och såg att en varg satt vid ändan av sovsäcken. Vargen rörde sig inte ur fläcken men till slut fick man den att ge sig av. Senare den natten blev den andre camparen svårt biten i huvudet av en varg. Vargen drevs iväg och mannen fördes till sjukhus där han syddes med 50 stygn. Nästa morgon sköt parkvakter två vargar, en hane och en hona, nära lägerplatsen.

Människor på ön berättade att de året innan hade matat vargarna som valpar och att de hade matat dem dagarna före angreppet. Det verkar som om vargarna hade mist rädslan för människor och kommit att förvänta sig att få mat av dem. Natten för angreppet, när ingen mat erbjöds dem, blev en av vargarna lite påstridig, inte väldigt aggressiv men för mycket för vårt tålamod.

Felaktig artbestämning

Det är troligt att en del rapporterade vargangrepp, där händelsen inte undersökts av sakkunniga, utförts av hundar eller varg/hund-hybrider. Andra djur kan av misstag identifieras som vargar, som prärievarg (coyote) i USA eller sjakal och hyena (Hyena hyena) i Indien. Är djuret som hastigt skymtar förbi i skymningsljuset långt där borta en varg, hund eller en helt annan art? Rätt artbestämning kan, även på nära håll, vara mycket svårt.

3. Defensive attacks

Vi har sett att vargar gör föga motstånd då de är trängda, t.o.m. om människor hotar att ta deras valpar. Detta är förvånansvärt när det gäller ett så fruktat rovdjur.

Man väntar sig att ett stort, flocklevande rovdjur som vargen försvarar sina valpar intensivt då de hotas av människor. Likaså väntar man sig att de skulle försvara sina byten och jaga bort människor. Trots detta säger David Mech, den främste amerikanske vargforskaren med över 40 års erfarenhet av arbete i fält, att han aldrig hotas av vargar ens när han och hans medarbetare jagar iväg vargflockar från nyslagna byten (Mech 70:293).

En slutlig illustration till frånvaron av dödligt hot från vargar kommer från Stuart Jansson, en fångstman i Manitoba på 1990-talet (McNay

2002). Just som kvällsmörkret föll fann han en nyss dödad hjort. Märken på marken visade att kadavret hade släpats in i skydd av några närbelägna träd. Jansson gick in i trädningen och stoppades av ett ljudligt morrande på några meters avstånd. Det var för mörkt att se något så han drog sig tillbaka. Nästa dag återvände han och fann spår av fyra eller fem vargar. Bara hår och en käke var kvar av hjorten. Han hade kvällen innan helt enkelt råkat gå rakt på slaktplatsen, som vaktades av en varg vars enda hot inte var farligare än en morning.

6. Jämförelser med andra faror

Hur livsfarlig är vargen? Detta måste ses i ett större sammanhang, för vargen är inte det enda djur som kan döda människor.

Vilda djur

Hundratals människor skadas eller dödas årligen i Indien och Afrika av rovdjur som tiger, leopard och hyena och av andra djur som läppbjörn, elefant och flodhäst.

Jämfört med några av dessa arter är vargangrepp ovanliga. Läppbjörnar (*Melursus ursinus*) äter huvudsakligen växter och insekter. Ändå dödades 48 människor och 686 skadades av läppbjörnar i Madhya Pradesh i Indien under en femårsperiod från 1989 (Rajpurohit et al 2000). Under samma period föll 242 människor offer för elefanter (*Elephus maximus*) i den indiska delstaten Bihar (Rajpurohit 1999).

Hundar

Den vanligaste bilden är att hunden är människans bästa vän. Ändå blir 4,5 miljoner människor hundbitna årligen enbart i USA. Av dessa tvingas åtminstone tre fjärdedelar söka medicinsk vård (Sacks et al. 1996).

Att behandla människor som bitits av hundar kan kosta 102,4 milj dollar per år på de amerikanska sjukhusens akutavdelningar. Siffran inkluderar inte sjukhusvistelse eller konvalescens, juridiska kostnader eller försäkringsersättningar, som skulle kunna mångdubbla beloppet.

Minst 327 människor dog i USA under 20-årsperioden 1979-1998 på grund av hundbett, i genomsnitt 16 döda per år, huvudsakligen barn (Sacks et al 2000).

Nationell statistik över hundbett publiceras inte i Storbritannien. Men Cusdin et al (2000) beräknar att årligen 118 personer av 100 000, inom upptagningsområdet för ett sjukhus i Yorkshire som de undersökte, kan

behöva medicinsk vård. Överförs detta till hela Storbritannien motsvarar det tiotusentals hundbitna per år.

Hästar

Det finns ingen statistik i USA eller Storbritannien över dödsfall som kan relateras till hästar. De siffror över dödsfall som finns baseras på den bredare kategori olyckor som är hänförliga till "riddjur". Statistiken pekar dock på att uppskattningsvis 123 hästrelaterade dödsolyckor sker i USA årligen (Hammet 1997) och i England och Wales omkring 12 (Office for National Statistics). Uppskattningsvis 92 763 besök på akutmottagningar i USA åren 1987 och 1988 berodde på skador i samband med hästridning (MMWR 1990).

Blixten

I Minnesota lever omkring 2 500 vargar (år 2007 över 3 000, övers. anm). Det är den största vargpopulationen i USA undantaget Alaska. Vargarna har inte dödat någon människa, men varje år dödas en eller två av blixten (NOAA). Med andra ord, om du bor i Minnesota är det mer sannolikt att du drabbas av en av de sällsynta olyckor som orsakas av blixten än att du blir angripen av varg. I Storbritannien dödas i genomsnitt tre människor per år av blixten (Elsom 2001).

Sammanfattning

Vargen är inte särskilt farlig för människor i jämförelse med andra risker.

7. Slutsats

Angrepp på människor är ovanliga

Linnell- och McNay-rapporterna visar att vargangrepp på människor är mycket ovanliga. De källor de har gått igenom visar att vargar har skadat och dödat flera hundra människor, men i beaktande av att dessa angrepp skett under hundratals år över hela norra halvklotet måste vargangrepp anses vara sällsynta. Endast 17 människor har dödats av varg under de senaste 50 åren i hela Nordamerika, Europa och Ryssland – 17 av uppskattningsvis en miljard människor.

Ett belysande faktum som visar just hur ovanliga dessa händelser är, är att de kan sammanställas i korta rapporter (som Linnell- och McNay-rapporterna) och att, när angrepp sker, de har ett så stort nyhetsvärde att de förmedlas av media.

Vargen är mycket tolerant mot människan

Vargar kan leva nära människor utan att skapa problem. Deras tolerans är förvånansvärd, t.o.m. när människor skadar deras valpar eller tar deras

byte. Detta innebär inte att en frisk (icke rabiessmittad) varg aldrig kommer att döda någon. Förr eller senare kan det inträffa.

Riskfaktorer

Väsentliga riskfaktorer som gör att vargar angriper människor och som uppenbarligen utgör orsaken till flertalet angrepp är rabies, utarmad miljö, tillvänjning och provocering.

Eftersom utbredningen av rabies har minskat och vargens livsmiljö förbättrats, utom i länderna i tredje världen, är tillvänjning och provocering de kvarstående riskerna. Habituerade (tillvanda) vargar går inte oundvikligen till angrepp mot människor. Men då och då samverkar olika faktorer vilket kan orsaka tragiska händelser. Lösningen är att behålla vargen vild och rädd för människor, så att de håller sig på avstånd, och att människor håller sitt avstånd till vargen.

Åtminstone en del vargangrepp på människor är en följd av vårt eget beteende. Vi måste därför också tänka på vårt eget beteende och inte bara på vargens.

Uppfattningen om vargen

Många av djuren i vår omgivning som vi är vana vid, som hästar och hundar, har dödat fler människor än vargen. Det verkar alltså inte särskilt klokt att vara rädd för vargen. Ändå är många människor rädda för vargar. Vargen var det vanligaste och mest spridda stora rovdjuret i Europa. Vargangrepp var ibland dödliga och då och då mycket dramatiska. Detta satte djupa spår i de tidiga européernas föreställningar om vargen och om naturen som mörk och fientlig. Dessa gamla föreställningar kommer det att ta tid att förändra.

8. Referenser

Cusdin P A & Greenwood AG (2000): *The keeping of wolf-hybrids in Great Britain*. Department of the Environment, Transport and the Regions. Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals.

de Beaufort F G (1988): *Historical ecology of wolves Canis lupus L. 1758 in France*. PhD Thesis, University of Paris. In: Linnell J D C et al (2002).

Elsom D M (2001): *Deaths and injuries caused by lightning in the United Kingdom*. Atmospheric Research 56, 325-334.

Hammett D B (1997): *Vital Statistics Of The United States Horse Related Deaths*. News of the American Medical Equestrian Association. Vol VIII (3). Accessed March 2003.

Jahala Y (2000): *Human-wolf conflict in India*. International Wolf Center Symposium *Beyond 2000: Realities of Global Wolf Restoration*. Duluth, Minnesota.

Jhala Y & Sharma D K (1997): *Childlifting by wolves in eastern Uttar Pradesh, India*. Journal of Wildlife Research, 2 (2), 94-101.

Linnell J D C et al (2002): *The fear of wolves: a review of wolf attacks on humans*. NINA Oppdragsmelding, 731, 1-65.

McNay M E (2002): *A Case History of wolf-human encounters in Alaska and Canada*. Alaska Department of Fish and Game. Wildlife Technical Bulletin 13.

Mech L D (1970): *The wolf: the ecology and behaviour of an endangered species*. The Natural History Press, Garden City, New York.

MMWR (1990): *Injuries associated with horseback riding – United States 1987-1988*. Morbidity and Mortality Weekly Report, 39 (20), 329-332. Centers for Disease Control and Prevention. Accessed March 2003.

NOAA: *Variations by state in reported frequencies*. Technical Memorandum NWS SR-193, Section 3. National Oceanic and Atmospheric Administration.

Rajpurohit K S (1999): *Child lifting: Wolves in Hazaribagh, India*. Ambio, 28 (2), 162-166.

Rajpurohit K S and Krausman P R (2000): *Human-sloth-bear conflicts in Madhaya Pradesh, India*. Wildlife Society Bulletin, 28 (2), 393-399.

Rootsi I (2001): *Man-Eater Wolves in 19th Century Estonia*. Proceedings of the Baltic Large Carnivore Initiative Symposium: "Human Dimensions in Large Carnivores in Baltic Countries". P77-91.

Sacks J J, Kresnow M & Houston B (1996): *Dog bites: How big a problem?* Injury Prevention, 2, 52-54.

Sacks J J, Sinclair L, Gilchrist J, Golab G C & Lockwood R (2000): *Breeds of dogs involved in fatal human attacks in the United States*

between 1979 and 1998. Vet Med Today: Special Report. Journal of the American Veterinary Association, 217 (6), 836-840.

Seton E T (1937): *Mainly about wolves*. Methuen, London.

Weiss H B, Friedman D I & Coben J H (1998): *Incidence of Dog Bite Injuries Treated in Emergency Departments*. Journal of the American Veterinary Association, 279 (1), 51-53.

WHO (2001): *Rabies. Fact Sheet No 99*. Revised June 2001. World Health Organisation. Accessed March 2003.